

Raznoliki pristupi višeslojnomu djelu

Berislav Majhut, Smiljana Narančić Kovač, Sanja Lovrić Kralj, ur. 2015. „Šegrt Hlapić“ od čudnovatog do čudesnog: zbornik radova. Zagreb: Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti i Slavonski Brod: Ogranak Matice hrvatske Slavonski Brod. 826 str. ISBN 978-953-57604-1-2

DOI: 10.21066/carcl.libri.2016-05(01).0031

Zbornik radova „*Šegrt Hlapić*“: od čudnovatog do čudesnog urednika Berislava Majhuta, Smiljane Narančić Kovač i Sanje Lovrić Kralj proizišao je iz izlaganja sudionika na međunarodnoj znanstvenoj konferenciji *Od čudnovatog do čudesnog* održanoj od 17. do 20. travnja 2013. u Zagrebu i Slavonskome Brodu, o stotoj obljetnici objavljivanja toga iznimnoga djela. Pred nama je impozantna i hvalevrijedna knjiga s gotovo šezdeset tekstova od kojih većina ima za temu roman *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić, što je, kako urednici u predgovoru ističu, jedinstven književni doživljaj jer dosad nije bilo znanstvene konferencije posvećene samo jednom djelu hrvatske dječje književnosti. O uspješnome ishodu konferencije i zbornika svjedoči i to što ove godine dobivamo u organizaciji Hrvatske udruge istraživača dječje književnosti drugu takvu konferenciju, ovaj put posvećenu stogodišnjici objavljivanja *Priča iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić.

U predgovoru urednici govore o ideji vodilji, tijeku i realizaciji konferencije i zbornika te nam ukratko predstavljaju svaki rad objavljen u zborniku. Iz toga razloga u ovome prikazu pokušat ću ne krenuti istim putem, nego se osvrnuti na bogatstvo recepcije i interpretacije toga klasika hrvatske dječje književnosti u suvremenome kontekstu. Nbrojene su mogućnosti čitanja koje ovaj nevelik roman postavlja pred istraživača. Na početku se susrećemo s četirima tekstovima istaknutih domaćih i međunarodnih profesora i istraživača od kojih su dva bili izlagači na svečanoj akademiji (Dubravko Jelčić i Hans-Heino Ewers), a dvoje održali plenarna predavanja na dijelu konferencije koji se održavao u Slavonskome Brodu (Vinko Brešić i Bettina Kümmerling-Meibauer). Ta cjelina dijeli zajednički nazivnik: namjeru sinteze ili širega preglednoga zahvata duha vremena i modernističke umjetnosti te književne pojave i važnosti Ivane Brlić-Mažuranić s posebnim osvrtom na djelo *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*. Što se ostalih radova u zborniku tiče, mogli bismo razlikovati četiri paradigme u koje se ponuđena čitanja uklapaju: prva bi bila suvremena književna i osobito kulturna teorija, druga književnopovijesna i komparatistička, treća koja proučava jezične i stilističke aspekte romana, a četvrta metodička. Dok su posljednje tri paradigme prisutne već dugi niz godina u interpretaciji, ne samo ovoga romana, nego i dječje književnosti općenito, prva predstavlja svojevrstu, uvjetno rečeno, novinu u istraživanjima dječje književnosti (u novome tisućljeću primjećujemo sve snažniji proplamsaj takvih pristupa), što je zapravo samo odraz sličnih kretanja koja već nekoliko desetljeća dominiraju u proučavanjima nedječje književnosti (tzv. kulturalni obrat). Osobito su zanimljivi oni tekstovi u zborniku koji povezuju življenu kulturu i svakodnevicu onoga vremena s romanesknim tekstom, a pritom izbjegavaju nekritički biografizam i pozitivizam (kojima su neki drugi tekstovi, nažalost, ipak podlegli), upućujući nas još jednom na svijest o neraskidivoj povezanosti teksta i konteksta, u kojemu pak tekst nije samo puka preslika vremena, nego i diskurzivna praksa koja povratno djeluje na kulturni i društveni kontekst koji ga je omogućio. Metodološka pitanja postavljaju se kao nužna pretpostavka u izgradnji metarazine koja

će omogućiti zadovoljavajuće čitanje i razumijevanje ovoga zbornika. Što nam to govori o stanju discipline, osobito istraživanja dječje književnosti i njezinih kanonskih tekstova u svjetlu suvremene opće krize humanistike? Ako pogledamo ovaj zbornik, mjesta za optimizam itekako ima, no brojnost tekstova prirodno je dovela i do neujednačene kvalitete, iako je to u publikacijama ovakve vrste nemoguće izbjeći. Najveći prigovor odnosio bi se na nedovoljnu metodološku preciznost nekih radova koja pritom ne uzima u obzir inherentno fikcionalnu narav svakoga književnoga teksta. On ima svoju relativnu autonomiju u odnosu na ekonomsko, društveno ili kulturno polje, no neumoljivo je povezan s kronotopom u kojemu nastaje što otežava brojne komparativističke zahvate koji traže i pronalaze sličnosti s drugim književnim pojavama. To može nekada navesti na pridavanje lažne važnosti naoko srodnim književnim pojavama. Nadalje, kada se susrećemo s tekstom koji iz nekoga razloga prepoznamo kao književni, nulti stupanj konsenzusa mora biti svijest o njegovoj fikcionalnosti što čini izlišnim svako povlačenje paralela prepoznavanja stvarnosti u fikciji jer se ionako uvijek radi o fikcionalnim konstruktima stvarnosti. Ipak, u zborniku postoji cijeli niz inovativnih istraživanja koja iznose na svjetlo dana bogate facete *Šegrta Hlapića* analizirajući roman iz psihoanalitičke, feminističke, kulturnomaterijalističke ili iz pozicije teorije identiteta i prostora. Osobito su zanimljiva i ona istraživanja koja Hlapića gledaju u kontekstu drugih medija (crtani film) ili potrošačke kulture koja se komercijalno koristi animiranim likom miša Hlapića pretvarajući ga u prepoznatljiv *brend*. Jedan od zanimljivih smjerova istraživanja jest i proučavanje uloge i značenja koja Hlapić ima u kognitivnim mapama širokih slojeva stanovništva, izvan književnoga konteksta, u svakodnevnome govoru, medijima, popularnoj kulturi, internetskim društvenim mrežama, dajući nam tako zanimljiv uvid u mentalni Hlapićev leksikon. To upućuje istodobno na dvije činjenice: na uronjenost Hlapića u građansku kulturu i njezine vrijednosti koje smo često skloni promatrati kao univerzalne te na neprestane mijene i preinake koje ta recepcija doživljava tijekom vremena.

Gotovo da nema aspekta romana, tekstualnoga ili kontekstualnoga, koji mnogobrojni autori nisu obuhvatili, a cijeli treći dio zbornika posvećen je i radovima koji donose neke druge teme koje nemaju veze s *Hlapićem*, no najčešće imaju s Ivanom Brlić-Mažuranić, njezinim autobiografskim tekstovima ili *Pričama iz davnine*.

Tako velik broj radova te različitih pristupa, tematskih i metodoloških, ne treba čuditi kada se uzme u obzir višeslojnost spisateljinih tekstova koji već desetljećima privlače pažnju istraživača. Također ohrabruje velik broj tekstova koji temi pristupaju sa suvremenih i aktualnih metodoloških pozicija pronalazeći tako još dodatnih poticaja u ionako poticajnim tekstovima. Riječ je o izdanju koje svakako ima mogućnost bitno utjecati na buduću recepciju ovoga kulturnoga i klasičnoga dječjega romana te će sigurno biti neizostavno štivo za sve buduće istraživače.

Lana Molvarec